

SCIENTIFIC REPORT

January – November 2014

Title: *The First Romanian Translation of the Septuagint, Nicolae Milescu's Work (Ms. 45 B.A.R. Cluj). A Critical Edition with Linguistic and Philological Studies*

Funding Source: CNCS-UEFISCDI

Code: PN-II-ID-PCE-2011-3-0436, nr. 212 from 05/10/2011

Director: prof. dr. Eugen Munteanu

I. Objectives and activities

Final Ms. 45 review (ready for print version) (EUGEN MUNTEANU)

Writing the edition's introduction.

Finalizing the lexicon-focused chapter.

Format and other technical-related issues have been addressed.

Linguistic study: Syntax (LUCIA-GABRIELA MUNTEANU)

Research trip at the *Vienna National Library*

Ms. 45 syntax analysis has been finalized.

Final Ms. 45 review (ready for print version) (MĂDĂLINA UNGUREANU)

All remaining issues have been reviewed and resolved.

Linguistic study: Phonetic aspects

The Ms. 45. phonetic particularities study has been finalized.

Linguistic study: Morphology (ANA-MARIA MINUȚ)

The Ms. 45. morphological particularities study has been finalized.

Proper names index (ANA-MARIA GÎNSAC)

The Ms. 45. word and forms index has been finalized.

Linguistic study: Onomastic aspects

The Ms. 45 onomastic study has been finalized.

II. Dissemination

1. Conferences

Eugen Munteanu, *Propuneri metodologice pentru studiul lexicologic al vechilor texte românești. Cu exemplificări din versiunea „Milescu revizuită” a Vechiului Testament (Ms. 45)*. International Symposium “Limba și cultura română: abordări interne și perspective externe” (ediția a XIII a a simpozionului anual al Institutului de Filologie Română «A. Philippide»), Iași, 17-19 September 2014. Symposium programme available in digital format at:

<http://www.philippide.ro/pages/simpozioane/2014/program%202014%20final.pdf>

Eugen Munteanu, *Ion Heliade Rădulescu, traducător și interpret al Bibliei*. National Symposium «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», ediția a IV-a, Iași, 8-10 May 2014. Symposium programme available in digital format at:

<https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/ProgramSimpozionMLD2014.pdf>

Eugen Munteanu, *Reflectarea lexicului biblic în DLR. Propuneri metodologice*, „Lexicografia și provocările informaticii” Workshop, Iași, 15 May 2014. Symposium programme available in digital format at: <http://lexi.philippide.ro/?p=274>.

Eugen Munteanu, *Biblia ca fundament al comunității culturale europene*, „The Schuman Centre for European Studies” Conference, Iași, 21 februarie, 2014.

Lucia Gabriela Munteanu, *Modalizarea, deixisul și alte elemente de construcția discursului în Ms. 45, prima versiune românească integrală a Vechiului Testament, efectuată de Nicolae Milescu Spătarul*. National Symposium «Explorări în tradiția biblică românească și europeană», ediția a IV-a, Iași, 8-10 mai 2014. Symposium programme available in digital format at: <https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/ProgramSimpozionMLD2014.pdf>

2. Peer-reviewed articles

Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu: *Nicolae Milescu, traducător al Septuagintei în limba română. Evaluare traductologică*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, secțiunea III e, Lingvistică, tomul LX, 2014, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 231-238 (ISSN 1221-8448).

Lucia-Gabriela Munteanu, *Complementul direct și indirect în limba română veche. Cu exemplificări din Manuscrisul 45 (versiunea „Nicolae Spătarul Milescu revizuită” a Vechiului Testament)*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, secțiunea III e, Lingvistică, tomul LX, 2014, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 217-230 (ISSN 1221-8448).

Eugen Munteanu, *Material lexical inedit din versiunea „Milescu revizuită” a Vechiului Testament (Ms. 45 de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române)*. In „Anuar de lingvistică și istorie literară”, LIV (2014), Editura Academiei Române, București, 2014 (70 pages, in press).

Eugen Munteanu, *Din bestiarul biblic: furnicileul*. In Bogdan Crețu, Lăcrămioara Petrescu (coord.), *Omagiu profesoarei Elvira Sorohan*, Junimea, Iași, 2014 (in press).

Lucia-Gabriela Munteanu, *Câteva aspecte privitoare la sintaxa propoziției în Ms. 45, cea dintâi versiune românească a Vechiului Testament, efectuată de Nicolae Milescu Spătarul*. In *Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică și traductologie. International Symposium „Explorări în tradiția biblică românească și europeană, III Conference Proceedings*, ed. Eugen Munteanu (coord.), Iosif Camară și Sabina-Nicoleta Rotenștein, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, p. 319-332. Information available in digital format at <https://consilr.info.uaic.ro/~mld/monumenta/editorial.html>

Ana-Maria Minuț, *Observații cu privire la substantivele abstracte, masive, colective și relaționale din ms. 45*, în volumul *Omagiu lui C. Dimitriu la 80 de ani*, coord.: Aurelia Merlan, Rodica Nagy, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2013, p. 387-402 (ISBN 978-973-666-411-3).

Ana-Maria Minuț, *Câteva note morfologice pe baza ms. 45*, în volumul *Al. Andriescu - 88*, editor: Gabriela Haja, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 233-242 (ISBN 978-606-714-035-4).

Ana-Maria Minuț, *Note de morfologie istorică românească. Adverbul în Mansucrisul 45*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași”, secțiunea III e, Lingvistică, tomul LX, 2014, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, p. 189-204 (ISSN 1221-8448).

Project director,
Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Nicolae Milescu's First Romanian Translation of the Septuagint (Ms. 45, Cluj Napoca Romanian Academy Library). A Critical Edition with Linguistic and Philological Studies

PROJECT PRESENTATION

An important, yet unfortunately underexplored dimension of the Romanian culture and language resides in our “biblical tradition”, by which we understand the complex socio-cultural formations and products related to the translation, interpreting and circulation of the *Holy Scripture* in Romania, alongside its pervasive effects upon the language, literature, mentality and even institutional and affective-ideological attributes of our national culture. Indeed, it is already an established fact that biblical traditions throughout Europe have helped define and configure national identities. In this sense, the (early) Romanian culture presents itself as a major European body of symbols and meanings, within which the dynamic reception of the Bible can be seen as a specifically complex cultural phenomenon, offering ample opportunities for contemporary research in the humanities and beyond. In fact, there exist numerous projects and research centres throughout the world, where the editing of various biblical versions has been made a priority (e.g., *Biblias Hispanicas*, *Bible d’Alexandrie* etc.). Finally, one cannot stress enough that the “Bible” is one of the few cultural artefacts that is universally acknowledged as having essentially contributed to the creation of our species’ cultural heritage as a whole.

In accordance with one of the central directives of the European Union in the cultural field — i.e. the study and the enhancement of local, regional and national cultural heritage — our project is included in the old tradition of Romanian philology that has attempted to recover a number of ancient texts, mainly through the creation and circulation of critical editions. Working within an interdisciplinary context and drawing on modern methods of information scanning and (digital) processing, we aim to publish a full scientific edition of a seminal 17th century text. The work is of major importance for the Romanian culture, being the full version of the *Old Testament*, translated from Greek by the famous scholar Nicolae Milescu Spătarul. This version has later been used by the editors of the famous *Bucharest Bible* (1688), after being subjected to at least two successive revisions. The manuscript is written in Cyrillic (914 pages) and has been assigned the number 45 (Ms. 45) by the Cluj Napoca Romanian Academy Library. The text has throughout history sparked a number of philological controversies, both in what the translation’s origin is concerned, as well as in what the various connections between its “source” text (probably the 1597 Frankfurt *Septuagint*) and other contemporary documents (e.g., the London 1653 *Septuagint*, the *Bucharest Bible* etc.) are concerned.

RESEARCH OBJECTIVE

We endeavour to create a full critical edition of the Ms. 45 text, transcribed in a phonetic interpretative key, alongside exhaustive philological and linguistic studies, complete with a critical apparatus. Both electronic (digital) and hard copy versions will be made available.

ANTICIPATED RESULTS

1. The final (revised) form of the text.
2. An index containing all Ms. 45 words and forms (electronic).
3. Exhaustive linguistic and philological studies.
4. Two *Ms. 45* volumes, containing both the manuscript and its critical review, alongside a DVD (digital) version. Research dissemination will include participation at national and international conferences, as well as articles published in peer-reviewed journals (ISI and BDI indexed).